

Folkhälsomyndigheten

Indikatorbeskrivning

Tobaksanvändning, rökning, utbildning

Datum: 2024-12-10

Indikatoruppgifter

Indikatornamn: Tobaksanvändning, rökning, utbildning
Indikatoransvarig myndighet/organisation: Folkhälsomyndigheten
Indikatortyp: Utfallsindikator
Redovisningsnivå: Riket

Källa

Namn på undersökning: Nationella folkhälsoenkäten
Ansvarig myndighet/organisation: Folkhälsomyndigheten

Beskrivning av register/undersökning:

Nationella folkhälsoenkäten – Hälsa på lika villkor (HLV) är en nationell undersökning av hälsa, levnadsvanor och livsvillkor. Undersökningen är en del av uppföljningen av folkhälsopolitiken och syftar till att följa hälsans utveckling i befolkningen. Undersökningen genomfördes för första gången 2004 och är ett fortlöpande samarbetsprojekt mellan Folkhälsomyndigheten och Sveriges regioner. Under perioden 2004–2016 genomfördes undersökningen årligen men från och med 2016 genomförs den vartannat år. 2021 genomfördes en extra omgång av undersökningen med anledning av den pågående covid-19-pandemin.

HLV består av ett 60-tal frågor och enkäten kompletteras med uppgifter från SCB:s register. Sedan 2007 har personer i urvalet erbjudits att besvara en digital version av enkäten. Sedan 2012 (exklusive 2013) har den digitala enkäten även funnits tillgänglig på engelska.

Det nationella urvalet är obundet och slumpmässigt. För åren 2004–2016 har det nationella urvalet bestått av 20 000 personer i åldrarna 16–84 år. För 2018 och framåt har det nationella urvalet fördubblats till 40 000. För 2021 års extrainsatta undersökning bestod det totala urvalet av cirka 110 000 personer. Från 2021 inkluderar enkäten personer 16 år och äldre. Resultaten som redovisas är viktade efter befolkningen för att kompensera för urvalsskevhet som kan uppstå på grund av svarsbortfall. En bortfallsanalys genomfördes år 2009, 2018 och 2024.

Metodbeskrivning

Indikatordefinition:

Andel (%) av befolkningen (25–84 år eller 25 år och äldre) som röker tobaksvaror (cigaretter, upphettade tobaksprodukter/Heat-not-burn, cigarrer, cigariller och piptobak) dagligen, ibland eller tidigare rökt. Indikatorn redovisas på riksnivå efter kön, utbildningsnivå och årtal. För en mer utförlig beskrivning av indikatorn se 'Indikatorbeskrivning'.

Specifisering av variabler:

Segment: Dagligen Frågeformulering: 'Röker du? Omfattar tobaksvaror som cigaretter, upphettade tobaksprodukter/Heat-not-burn, cigarrer, cigariller och piptobak. E-cigaretter ingår inte.' Svartalternativ: 'Nej', 'Ja, ibland' samt 'Ja, dagligen' Segmentet avser de som svarat 'Ja, dagligen'

Segment: Ibland Frågeformulering: 'Röker du? Omfattar tobaksvaror som cigaretter, upphettade tobaksprodukter/Heat-not-burn, cigarrer, cigariller och piptobak. E-cigaretter ingår inte.' Svartalternativ: 'Nej', 'Ja, ibland' samt 'Ja, dagligen' Segmentet avser de som svarat 'Ja, ibland'

Segment: Tidigare rökt Frågeformulering: 'Har du tidigare rökt eller snusat dagligen under minst 6 månader?' Svartalternativ: 'Nej', 'Ja, rökt cigaretter eller andra tobaksvaror', 'Ja, använt e-cigaretter', 'Ja, använt snus som innehåller tobak' samt 'Ja, använt tobaksfritt nikotinsnus' Segmentet avser de som svarat 'Ja, rökt cigaretter eller andra tobaksvaror'

Redovisningsgrupperna för utbildning har hämtats från SCB:s utbildningsregister.

Beskrivning av beräkning:

Segment: Dagligen Beräknad andel (%) av befolkningen som röker tobaksvaror dagligen efter utbildning, kön och år.

Segment: Ibland Beräknad andel (%) av befolkningen som röker tobaksvaror ibland efter utbildning, kön och år.

Segment: Tidigare rökt Beräknad andel (%) av befolkningen som tidigare har rökt tobaksvaror efter utbildning, kön och år.

För alla segment är resultaten uppräknade till befolkningsnivå via viktning, men de är inte åldersstandardiserade.

Då HLV är en urvalsundersökning redovisas konfidensintervall på 95 % för alla segment. Det innebär att om man skulle upprepa undersökningen så skulle vi i 19 fall av 20 täcka in det sanna (men okända) värdet i populationen. Intervallens storlek beror av antalet observationer i urvalet och hur stor spridning variabeln har.

Observera att konfidensintervallen inte alltid ligger symmetriskt runt andelen. Det beror på att andelar samt konfidensintervallens övre och undre gränser är avrundade till en decimal.

Svarsfrekvens:

Svarsfrekvens för Nationella folkhälsoenkäten (HLV): 2010 (50,6 %), 2011 (49 %), 2012 (49,4 %), 2013 (48,8 %), 2014 (48,1 %), 2015 (48,8 %), 2016 (47,0 %), 2018 (42,1 %), 2020 (42,3 %), 2021 (44,1 %), 2022 (37,9 %), 2024 (39,4 %).

Jämförbarhet över tid

Indikatorn redovisas från år 2010 för åldersgruppen 25–84 år. Från och med 2021 kan statistiken även redovisas för åldersgruppen 25 år och äldre. Formuleringen av frågorna och svartalternativen för tobak och nikotin har förändrats något under perioden men nya och tidigare resultat kan jämföras. Vid tolkning av resultat kan dock gärna förändringen av frågan finnas i åtanke.

Från och med år 2021 har kalibreringsvikterna beräknats på en något annorlunda utbildningsindelning jämfört med tidigare år. Denna justering har gjorts för att viktningen bättre ska överensstämma med de

utbildningsgrupper som redovisas i statistiken. Detta har dock ingen substantiell inverkan på indikatorns jämförelsebarhet över tid.

För år 2021 kan siffrorna skilja sig något jämfört med tidigare publicering. Detta beror på att den äldre åldersgruppen 85 år och äldre nu inkluderas i statistiken, och därmed används en kalibreringsvikt baserad på populationen 16 och äldre, istället för 16–84. Det rör sig endast om skillnader i decimaltal.

Utvecklingsarbete

Sedan 2004 har det skett förändringar i frågeformuleringarna. Man har t.ex. definierat tobaksvarorna som omfattas av frågorna och lagt till om man snusar. Tidigare separata frågan om man röker någon gång då och då ingår nu i frågan om man röker med svarsalternativet ibland. År 2022 bytte indikatorn namn från tobakskonsumtion till tobaksanvändning. För exakta frågeformuleringar för varje undersökning se: <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/om-vara-datainsamlingar/nationella-folkhalsoenkaten/frageformular/>